

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

ЗМІСТ ШКІЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ЦІЛІ, КОМПОНЕНТИ, МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

CONTENT OF SCHOOL MUSIC EDUCATION IN THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA: AIMS, COMPONENTS, INTERDISCIPLINARY LINKS

У статті охарактеризовано «Стандарти навчальної програми з музики для обов'язкового навчання» і зміст шкільної музичної освіти в Китайській Народній Республіці. Визначено цілі музичної освіти школярів у КНР (виховання музичних інтересів і компетентностей учнів, їхньої системи цінностей, культурної обізнаності, поваги до мистецтва та культурного різноманіття, бажання навчатися впродовж життя, сприяння естетичному й моральному вихованню школярів, розвитку патріотизму та колективізму). Розкрито компоненти змісту музичної освіти в КНР, а саме: знання про музику та емоції, жанри, музичні стилі та школи тощо, уміння їх розрізняти; виконавські вміння й навички (спів, гра на музичних інструментах, спільне виконання та читання нот); творчі вміння і діяльність, які включають дослідження звуку, композицію та імпровізацію; цінності і культура, що включають інтеграцію музики та соціального життя, інших видів мистецтва, музичних та немистецьких дисципліни. Підкреслюється важливість реалізації у процесі навчання музики міждисциплінарних зв'язків, зокрема, між музикою і мовами (вивчення пісень допомагає учням краще зрозуміти інтонацію, мелодійність мови, вимову звуків і слів, розширити словниковий запас), математикою (учні вчать рахувати ритми, вивчають дробовий характер нот, поєднують інтервали, ноти, гармонію, мелодію з пропорціями, логарифмами, цілими числами, арифметичними операціями), історією (учні вивчають музичні жанри і твори різних історичних періодів, біографії видатних композиторів), малюванням (учні малюють під музику, зображують різні регіони Китаю, виготовляють матеріали для театру тіней), народознавством (за допомогою традиційної музики, національного фольклору, народних інструментів учні знайомляться з особливостями окремих регіонів Китаю). Виокремлено труднощі реалізації «Стандартів навчальної програми з музики для обов'язкового навчання», як-от: низький рівень інтересу учнів до музичних занять, відмінність навчання музики в міських і сільських закладах загальної середньої освіти, недостатній рівень компетентності викладачів, їх неякісна підготовка, перевантаження позакласними та іншими обов'язками, незадовільна навчальна база закладів освіти, недостатня кількість аудиторних годин для занять музикою, нестача викладачів, неповнентність класів, складність навчальної програми з музики, недостатнє усвідомлення батьками важливості мистецьких дисциплін, у тому числі, музичної освіти, тощо.

Ключові слова: зміст шкільної освіти, музична освіта, школярі, міждисциплінарні

зв'язки, компоненти, Китайська Народна Республіка.

The article depicts Music Curriculum Standards of Compulsory Schooling and the content of school music education in the People's Republic of China. The aims of school music education in the People's Republic of China have been determined. They are: formation of schoolchildren's musical interests and competences, their value system, cultural awareness, respect for art and cultural diversity, desire for lifelong learning, promotion of aesthetic and moral education of schoolchildren, development of their patriotism and collectivism. The components of the content of music education in the People's Republic of China have been revealed. They are: knowledge about music and emotions, genres, musical styles and schools, etc., the ability to distinguish them; performing skills and abilities (singing, playing the musical instruments, joint performance and reading notes); creative skills and activities that include sound research, composition and improvisation; values and culture, including integration of music and social life, other arts, music and non-artistic subjects. The importance of realizing interdisciplinary links in the process of learning music has been emphasized. These interdisciplinary links are between music and languages (learning songs helps children better understand intonations, melodiousness of speech, pronunciation of sounds and words, expand vocabulary), mathematics (children learn to count rhythms, study the fractional character of notes, combine intervals, notes, harmony, melody with proportions, logarithms, integers, arithmetic operations and rhythms), history (children learn musical genres and works of different historical periods, biographies of prominent composers), Art (children draw to music, paint different regions of China, make materials for a shadow theatre), ethnology (due to traditional music, national folklore, folk instruments, children get to know the characteristics of certain regions of China). The difficulties in implementing Music Curriculum Standards of Compulsory Schooling have been determined. They are: a low level of schoolchildren's interest in music classes, differences in music education in urban and rural general secondary education institutions, insufficient level of teachers' competence, their poor-quality training, overloading with extracurricular and other responsibilities, unsatisfactory educational base of schools, insufficient number of Music classes, lack of teachers, overcrowding of classes, complexity of Music Curriculum, parents' insufficient awareness of importance of artistic disciplines, including music education, etc.

Key words: content of school education, music education, schoolchildren, interdisciplinary links, components, the People's Republic of China.

УДК 373.5.016:78](510)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.1.1>

Ван Янься,
аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Цюньцун Чень,
аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Лей Кунь,
аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Одним із найважливіших завдань сучасної освіти є формування в учнів системних, цілісних, якісних знань, єдиної картини світу. Це досягається, зокрема, завдяки вивченню змісту шкільної освіти з метою встановлення зв'язків, що існують між різними навчальними дисциплінами, поєднання навчальної інформації з різних предметів задля всебічного, цілісного, системного і поглибленого вивчення найважливіших понять та явищ.

У цьому аспекті цікавими і важливими є зв'язки різних навчальних предметів із музикою, оскільки внесення елементів музичного мистецтва у вивчення інших предметів, зокрема академічних дисциплін, сприяє поглибленню процесу навчання, покращенню запам'ятовування нової інформації, підвищенню пізнавальних інтересів учнів та їх активній діяльності протягом занять. Музика має значний вплив на почуття школярів, і її використання в інтелектуальній і практичній діяльності сприяє гармонійному розвитку особистості, рівномірному впливу на її мислення, почуття і волю та зменшенню інтелектуального перенавантаження учня.

Водночас, у різних країнах накопичено різний досвід організації шкільної освіти, що зумовлено національними особливостями розвитку країн та їхніми освітніми пріоритетами. Так, у системі освіти Китайської Народної Республіки (КНР) робиться значний акцент на національне виховання учнів і регіональні відмінності в освітній діяльності, що має вплив, зокрема, і на процес музичної освіти школярів. З огляду на це корисним і цікавим є вивчення змісту шкільної музичної освіти КНР та особливостей реалізації міждисциплінарних зв'язків у процесі музичної освіти школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід відзначити, що сучасними вітчизняними та закордонними науковцями досліджуються окремі аспекти змісту шкільної музичної освіти, у тому числі в КНР. Так, Ван Юечжи [1], С. Martin [8], Zhuo Yu і Bo-Wah Leung [13] аналізують особливості змісту навчальної програми з музики у КНР та особливості її практичної реалізації. С. Лупаренко [4] і Н. Хінціцька [6] розкривають принципи інтегрованого навчання та особливості реалізації міжпредметних зв'язків. О. Іонова [2], Qian Wang, Junyi Luo [11], А. Song, О. Kulm Gerald, Ma Tingting [12] досліджують вплив музики на вивчення математики, а також можливості використання музичних вправ на уроках математики. А. Рилова [4] і Cuishan Shi [7] вивчають взаємозв'язки, що існують між музикою та вивченням мов. J. Znidarsic [14] розкриває можливості поєднання музики та історії у процесі навчання.

Утім, питання аналізу компонентів і міждисциплінарних зв'язків у процесі музичної освіти школярів у КНР не стало предметом досліджень учених, що і зумовило цей науковий пошук.

Мета статті – розкрити мету, компоненти і міждисциплінарні зв'язки у змісті шкільної музичної освіти Китайської Народної Республіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним документом, що визначає зміст шкільної музичної освіти в КНР, є «Стандарти навчальної програми з музики для обов'язкового навчання». Так, у 2001 р. Міністерство освіти КНР випустило пробний варіант «Стандартів навчальної програми з музики для обов'язкового навчання» [9]. Десять років потому (у 2011 р.), після численних досліджень і подальших обговорень, Міністерство освіти КНР випустило оновлені «Стандарти навчальної програми з музики для повного обов'язкового навчання» [10], які були розроблені з урахуванням побажань і результатів освітньої діяльності практикуючих учителів.

Стандарти мають орієнтацію як на учня (ураховуються інтереси школярів, а в основі навчання є пізнавальні потреби) так і на знання, зосереджуючись на навчальному предметі й естетиці музичної освіти. Основна мета Стандартів полягає в тому, щоб виховувати музичні інтереси та компетентності учнів, їхні ставлення до оточення і світу навколо та систему цінностей, культурну обізнаність, повагу до мистецтва та культурного різноманіття, бажання навчатися впродовж життя, сприяти естетичному й моральному вихованню учнів, розвитку їхнього патріотизму та колективізму [13]. Стандарти містять обґрунтування програми, розкривають її цілі та завдання, зміст, методи навчання й оцінювання навчальних досягнень учнів та рекомендації щодо впровадження Стандартів.

Так, в обґрунтуванні стверджується, що в основі шкільної музичної освіти є естетичне виховання, а вчителі повинні формувати інтерес школярів до вивчення музики через творчість і музичну діяльність. Як зазначено в документі, музична освіта повинна розвивати у школярів самосвідомість, здатність до вираження своїх емоцій і думок через музику, оцінювати твори мистецтва та виявляти творчість, формує якості особистості, розвиває та збагачує образне мислення, стимулює творчі здібності тощо [10]. У Стандарті підкреслюється важливість інтеграції музики з іншими навчальними дисциплінами, включаючи поезію, танець, театр тощо. Окрім того, зазначається, що китайська культура повинна стати основою музичної освіти задля національного виховання та формування патріотизму учнів. Також учителі у процесі музичної освіти мають звертатися до всіх учнів, але водночас і цінувати індивідуальний розвиток кожного школяра. Стандарти розроблені відповідно до

особливостей психічного розвитку дітей та специфіки розвитку різних регіонів країни.

Загальні цілі та завдання включають виховання у процесі музичної освіти цілісної особистості школяра, формування його базових музичних знань і навичок, а також виховання позитивного ставлення до світу навколо та добробуту. Стандарти навчальної програми охоплюють три етапи навчання протягом дев'яти років обов'язкової освіти:

– перший етап: класи 1–2 початкової школи. На цьому етапі увага акцентується на наслідуванні та вихованні допитливості дітей у процесі музичної освіти, їхнього інтересу до занять музикою, розвитку музичної чутливості, навичок елементарного співу та імпровізації, позитивного й оптимістичного ставлення учнів до світу і музики, зокрема;

– другий етап: класи 3–6 початкової школи. На цьому етапі, окрім співу, додається інструментальна музика з ознайомленням із процесом створення музики. Велика увага приділяється підтримці музичного інтересу учнів, вихованню в них навичок сприйняття музики, упевненого співу та імпровізації, співпраці між школярами, розвитку творчості, уяви;

– третій етап: класи 1–3 середньої школи. На цьому етапі основні зусилля вчителів спрямовуються на подальший розвиток творчого мислення та уяви учнів за допомогою гуманістичного досвіду навчання. Окрім того, велике значення має посилення музичних інтересів учнів, їхнього музичного сприйняття, подальший розвиток навичок співу і гри на інструментах, імпровізації, збагачення творчих здібностей школярів, посилення почуття колективізму тощо.

У документі також визначено чотири компоненти змісту шкільної музичної освіти, а саме:

- знання про музику та емоції, жанри, музичні стилі та школи тощо, уміння їх розрізняти;
- виконавські вміння й навички (спів, гра на інструментах, спільне виконання та читання нот);
- творчі вміння і творча діяльність, які включають дослідження звуку, композицію та імпровізацію;
- цінності і культура, що включають інтеграцію музики та соціального життя, інших видів мистецтва, а також музичних та немистецьких дисциплін.

На кожному етапі перераховуються конкретні очікування і бажані результати навчання. Наприклад, на першому етапі учні повинні вміти оцінювати та описувати зміни динаміки та темпу музики, а школярі на третьому етапі повинні вміти використовувати свій голос, музичні інструменти та інші джерела звуку для вираження конкретних станів, емоцій і зображення сцен [13].

Рекомендації щодо викладання та оцінювання навчальних досягнень учнів базуються на загальних принципах музичної освіти. Наприклад, уміння слухати розглядається як основний елемент

підготовки учнів до всіх видів музичної діяльності; перевага надається практичній музичній діяльності; виконання навчального плану повинно здійснюватися з урахуванням особливостей навчання. Що стосується оцінювання, учителі намагаються досягнути баланс між поточним і підсумковим, якісним і кількісним оцінюванням, а також самооцінкою, оцінкою колег і самого вчителя [13].

Щодо міждисциплінарних зв'язків, науковці (Bo-Wah Leung, Cuishan Shi, Junyi Luo, Cr. Martin, Qian Wang, A. Song, O. Gerald, Tingting Ma, Zhuo Yu) [3; 6; 10; 11; 12] підкреслюють зв'язок:

– музики та мови (як рідної, так і іноземної). Зокрема, вивчення пісень допомагає дітям краще зрозуміти і засвоїти інтонацію, мелодійність мови, вимову звуків і слів, розширити словниковий запас. Окрім того, учні мають більшу умотивованість вивчення мови, коли у процесі навчання використовуються елементи мистецтва, зокрема музики;

– музики і математики. Так, школярі можуть рахувати ритми, вивчати дробовий характер нот, поєднувати інтервали, ноти, гармонію, мелодію з пропорціями, логарифмами, цілими числами, арифметичними операціями, а ритми, мелодії і музичні форми можуть представлятися як математичні моделі;

– музики і народознавства (з регіональною специфікою). У початковій програмі з музики є розділ, що присвячений *difang yinyue* (регіональна музика Китаю) і заохочує учнів вивчати особливості китайської музики, досліджуючи регіони країни. У Китаї багато регіонів, що мають різний клімат, географічні і культурні особливості, і, відповідно, кожний регіон має свою музику. На уроках музики можуть застосовуватися китайські музичні інструменти, якими зазвичай користуються жителі села, зокрема: ерху (китайський струнний інструмент), губна гармошка та суона (китайський духовий інструмент). Окрім того, учителі можуть залучати до процесу навчання традиційний фольклор та *xiqu* (китайські опери) як навчальні матеріали традиційної музики;

– музики і малювання. Так, учні на уроках малювання прослуховують національну музику і зображують природу різних регіонів Китаю, виготовляють різні матеріали для китайського театру тіней;

– музики та історії. Учні вивчають музичні жанри і твори різних історичних періодів, біографії видатних композиторів, одночасно занурюючись в історико-культурні особливості розвитку країни протягом цих історичних періодів, досліджуючи життя людей та історичні події, намагаючись через музику пізнати історію.

Утім, у реалізації міжпредметних зв'язків у процесі вивчення музики важливою є підготовка вчителя та рівень його професійної компетентності. У цьому аспекті сільські школи в КНР значно програють міським закладам освіти, оскільки

у сільських (особливо віддалених від міст) школах, окрім меншого фінансування, учителі не мають доступу до різноманітних навчальних, дослідницьких, методичних заходів та навчання, що проводяться з метою якісної підготовки вчителів [13].

Цікавими є результати дослідження китайських науковців Zhuo Yu та Bo-Wah Leung [13], які провели опитування китайських учителів стосовно впровадження навчальної програми з музики й виокремили труднощі, що впливають на її застосування, а саме: труднощі з боку учнів (відсутність музичних здібностей і знань у школярів, їх низький інтерес до музичних занять, недостатній рівень організованості й дисципліни у класі); труднощі з боку вчителів (недостатній рівень компетентності викладачів, їх перевантаження позакласними та іншими обов'язками, недостатня підготовка вчителів та їх недостатня участь у програмах обміну, незадовільний стан здоров'я вчителів, низький рівень розуміння вчителями навчальної програми), труднощі з боку закладів загальної середньої освіти (низький пріоритет музичних занять, незадовільна навчальна база закладів освіти, недостатня кількість аудиторних годин для занять музикою, невідповідні навчальні матеріали, недостатня кількість навчально-допоміжних матеріалів (довідників та навчальних аудіовізуальних матеріалів), нестача викладачів, переповненість класів), труднощі з боку системи освіти (тиск стосовно іспитів, високий рівень складності навчальної програми з музики, складність оцінювання рівня викладання музики, відмінність навчання у закладах освіти в містах і селах, тощо), труднощі з боку батьків (недостатнє усвідомлення батьками важливості мистецьких дисциплін).

Якість музичної освіти і кількість занять з музики в сільських і міських школах можуть відрізнятися. У сільських школах учні перебувають у більш несприятливому становищі, що заважає їхньому навчанню, адже вчителі музики мають не тільки гіршу підготовку, але й обмежені навчальні ресурси. Деякі сільські заклади загальної середньої освіти можуть гарантувати проведення занять лише з математики і китайської мови. Утім, як зазначають дослідники, учителі міських шкіл більше стикаються з тиском з боку директорів і батьками, які прагнуть здобути славу для закладу освіти завдяки участі дітей у різноманітних музичних конкурсах [13, с. 192].

Загалом, Стандарти певною мірою відповідають міжнародним тенденціям музичної освіти, з акцентом на набуття учнями практичного музичного досвіду, що підтримується балансом між прослуховуванням, виконанням і створенням музики, використанням різних методів оцінювання а також спрямованістю на розвиток творчості школярів. Проте вчителі музики в Китаї стикаються з різними обмеженнями при впровадженні навчальної

програми, що виявляється в нерозумінні й ігноруванні поняття «естетики», відсутності оновленої та відповідної навчальній програмі підготовці викладачів музики без відриву від роботи, подекуди низький статус музики як навчального предмету у закладах загальної середньої освіти (зокрема сільських), відсутність конкретних вказівок стосовно навчання й оцінювання [13].

Аби подолати вищезазначені труднощі освітяни радять шукати баланс у навчальній програмі між орієнтацією на знання, особистість та суспільство, створити відкрите освітнє середовище, де вчителі виступають у ролі фасилітаторів. Окрім того, важливо, аби навчальна програма була орієнтована на суспільство, а учні співпрацювали один з одним й отримували досвід спілкування з реальним світом у процесі навчання.

Висновки і подальші перспективи. Отже, зміст шкільної музичної освіти в Китайській Народній Республіці визначається «Стандартами навчальної програми з музики для обов'язкового навчання». В основі шкільної музичної освіти є естетичне виховання, тому заняття музикою спрямовуються на виховання музичних інтересів і компетентностей учнів, їхнього ставлення до оточення і світу навколо та системи цінностей, культури, поваги до мистецтва та культурного різноманіття, бажання навчатися впродовж життя, сприяння естетичному й моральному вихованню учнів, розвитку їхнього патріотизму та колективізму. Це досягається завдяки засвоєнню учнями знання про музику та емоції, жанри, музичні стилі та школи тощо, розвитку виконавських умінь і навичок, творчої діяльності, формуванню цінностей і культури школярів. У процесі музичної освіти школярів у КНР важливе значення мають міждисциплінарні зв'язки, зокрема зв'язки музики з мовами, математикою, історією, малюванням, народознавством тощо. Вони допомагають учням глибше і якісніше опанувати навчальним матеріалом, зрозуміти закономірності і зв'язки, що існують у навколишньому світі, активізувати школярів у процесі навчання та привнести мистецьку складову у процес вивчення інших навчальних предметів.

Дана стаття не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Перспективними вважаємо вивчення шляхів (форм, методів, засобів) реалізації міждисциплінарних зв'язків у процесі музичної освіти школярів у Китайській Народній Республіці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ван Юежчи. Музичне виховання молодших школярів у Вальдорфських школах КНР та України: дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Харківський державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Х., 2020. 197 с.
2. Іонова О., Лупаренко С. Особливості математичної освіти учнів у вальдорфській школі. *Сучасна*

математична освіта: методологія, теорія, практика : колект. моногр. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. С. 20-29.

3. Іонова О., Лупаренко С., Лахмотова Ю. Інтегрований підхід до естетичного виховання школярів у КНР. *Освітологічний дискурс*. 2020. № 1(28). С. 143-154. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.1.12>

4. Лупаренко С. Принципи й особливості інтеграції змісту початкової освіти у вальдорфській школі. *Інновації в початковій освіті*: матер. наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів другого рівня вищої освіти (Харків, 11 жовтня 2022 р.). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. С. 40.

5. Рилова А. Роль і місце пісень у навчанні дітей дошкільного віку англійській мові. *Теорія та методика навчання та виховання* : зб. наук. праць. Харків : ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. 2001. Вип. 8. С. 132-138.

6. Хінціцька Н. В. Інтегроване навчання та міжпредметні зв'язки на уроках: спільне, відмінне, особливості реалізації. 2012. URL : https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/33139/ (дата звернення: 01.10.2022).

7. Cuishan Shi. Developing Mandarin and music interdisciplinary lesson plans. Interdisciplinary lesson plans for teaching Mandarin and music to elementary school students : practicum. Bloomington : Indiana University Jacobs School of Music, 2020. 104 p.

8. Martin Cr. G. Discovering the East of China: Chinese Music in Elementary School. URL : [https://folkways.si.edu/discovering-east-china-elementary-](https://folkways.si.edu/discovering-east-china-elementary-school/lullaby-vocal-outdoor-solo-programmatic/music-tools-for-teaching/smithsonian)

[school/lullaby-vocal-outdoor-solo-programmatic/music-tools-for-teaching/smithsonian](https://folkways.si.edu/discovering-east-china-elementary-school/lullaby-vocal-outdoor-solo-programmatic/music-tools-for-teaching/smithsonian) (дата звернення: 08.12.2019).

9. Music curriculum standards of compulsory schooling (Trial version). Beijing, China: Beijing Normal University Press, 2001.

10. Music curriculum standards of compulsory schooling. Beijing, China: Beijing Normal University Press, 2011. URL : <http://www.moe.gov.cn/srcsite/A26/s8001/201112/W020220418401387878443.pdf> (дата звернення: 28.01.2023).

11. Qian Wang, Junyi Luo. Chinese folk music and its effect on human mathematical thinking skills. *Interdisciplinary Science Reviews*. 2022. Issue 47(1). Pp. 97-106, DOI: 10.1080/03080188.2021.1956798

12. Song A. An, Gerald O. Kulm, Tingting Ma. The Effects of a Music Composition Activity on Chinese Students' Attitudes and Beliefs towards Mathematics: An Exploratory Study. *Journal of Mathematics Education*. 2008. Vol. 1. № 1. P. 96-113.

13. Zhuo Yu, Bo-Wah Leung. Music teachers and their implementation of the new Music Curriculum Standards in China. *International Journal of Music Education*. 2019. Vol. 37(2). Pp. 178-197. DOI: 10.1177/0255761418820647

14. Znidarsic J. Interdisciplinary interaction between music education and history: shaping the musical preferences in classical music of the 20th century. *CEPS Journal*. 2022. Vol. 12. № 2. Pp. 197-216. DOI: 10.25656/01:25228